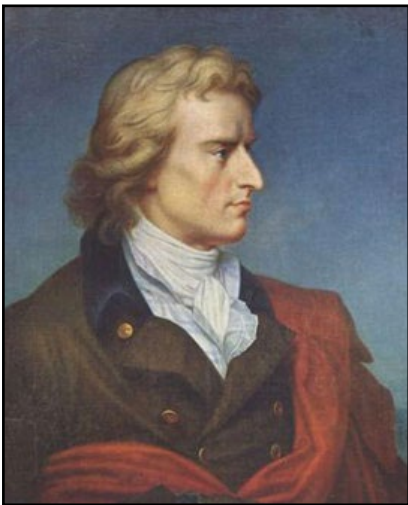

Dødsfesten for Schiller i Hellebæk 1791.

Ved

Kr. Kongstad.

Da Digteren Jens Baggesen(1) i Foraaret 1790 havde holdt Bryllup i Bern med sin schveitziske Brud, Sophie v. Haller, (2) og fra Danmark havde faaet Meddelelse om sin Udnævnelse til Professor, begav han sig saa smaat paa Rejsen hjemad. Undervejs opholdt det unge Ægtepar sig nogle Dage i Begyndelsen af August i Jena som Gæster hos Filosofen K. L. Reinhold, og sammen med denne aflagde de et Besøg hos Digteren Friederich v. Schiller, hvis Ungdomsværker Baggesen kendte og saa op til med den største Beundring.

Friederich v. Schiller

Schillers økonomiske Stilling var paa den Tid sørgelig. Aaret forud var han blevet Professor i Historie ved Universitetet i Jena, men da han baade manglede Gaver og Taalmodighed til at holde Forelæsninger, samlede disse kun faa Tilhørere. Som Forfatter var han kommet i et pinligt Afhængighedsforhold til sine Forlæggere, og han kom derved dybere og dybere i Gæld. Foruden af disse Sorger hjemsøgte den tyske Digter, da Baggesen besøgte ham, af Tandpine. Hans Kinder var ophovnede, og han maatte holde et Tørklæde for Munden, saa han havde ondt ved at tale. ”Dog var han overmaade venlig; men al den paatagne Munterhed kunde ikke skjule en dyb Kummer”, siger Baggesen og samler sit Indtryk i følgende Karakteristik: ”Schiller er et ildsprudende Bjerg, hvis Top er bedækket med Sne. Han synes kold; i hele hans Adfærd, endogsaa mod hans fortroligste Venner, og allermest mod hans Kone, er der Kulde (3) I Selskab er han aldeles Intet - aldeles ikke vittig, og for det meste stum. Aldrig har man kunnet aflokke ham et godt Indfald, aldrig kommer der et bon mot over

hans Læber. Men undertiden - dog yderst sjælden - kan han blive rørt, og da rører han alle dem, der omgiver ham, til Taarer. Han siger aldrig sin Kone eller nogen af sine Venner et kærligt Ord, men er tør, kold og fortrædelig; i sine Skrifter derimod er han et ganske andet Menneske, og i alle hans Breve er der Aand og Hjertelighed.”

Ernst v. Schimmelmann

For den altid meddelsomme, overstrømmende hjertelige Baggesen, hvis Følsomhed i de unge Aar grænsede til Hysteri og som paa staaende Fod sluttede evige Venskaber med Mennesker, han kun havde kendt i faa Timer - for ham maa dette Møde have været noget af en Skuffelse. Hans Beundring for Schiller som Digter var imidlertid saa mægtig, at det kølige Indtryk snart er blevet udvisket. Vist er det, at Baggesen efter sin Hjemkomst til Danmark med usvækket Begejstring dyrkede Schiller som en Helgen og i Løbet af kort Tid skabte en lille trofast Skare af Meningsfæller om sig. Til de ivrigste hørte Baggesens Højsindede Beskytter og Ven, Grev Heinrich Ernst v. Schimmelmann (4). og hans Hustru Charlotte, født Schubarth. (5)

Charlotte v. Schimmelmann

1 Født 16. Februar 1764

2 Født 8. August 1768.

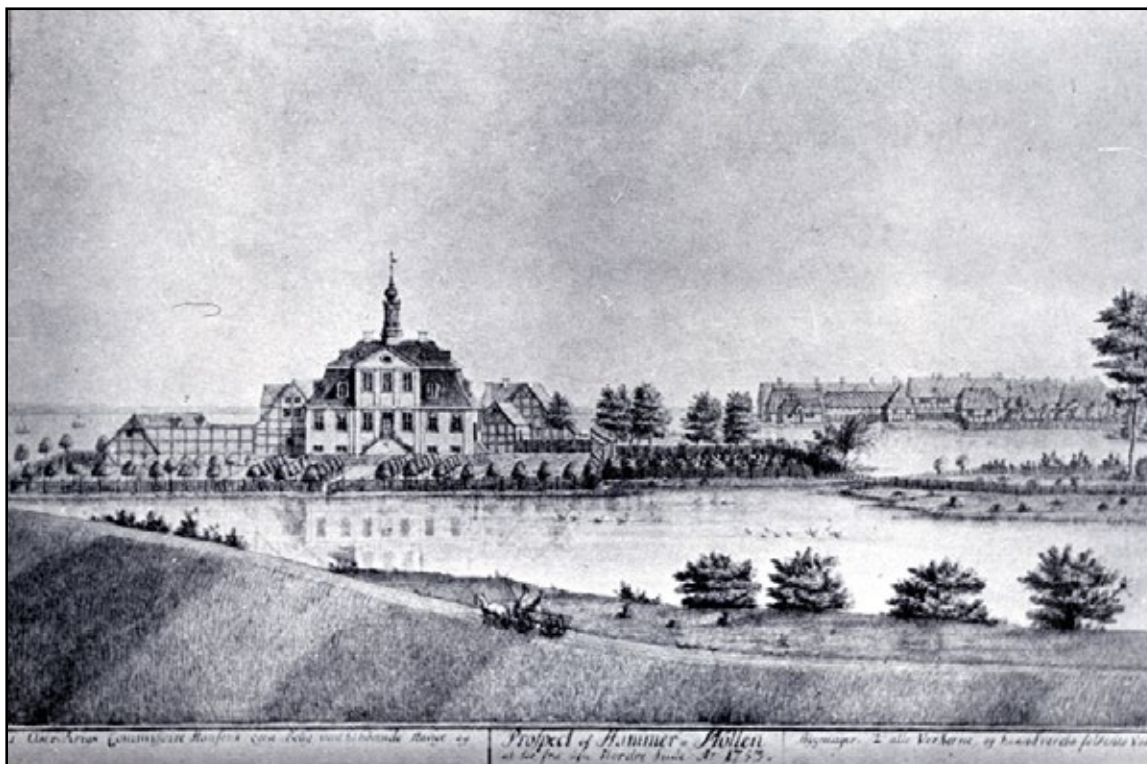
3 Schiller var da nygift. Han havde holdt Bryllup den 18. Februar Samme Aar

4 Født 1747

5 Født 1757

Denne lille Kreds gik fuldstændig op i Schiller. Man tænkte og sansede kun schillersk, og hver Gang Baggesen skulde læse noget op, greb han til Schiller. Til en Afveksling var der i Juni 1791 planlagt en Friluftsfest i Hellebæk for den forgudede Digter, og herom giver Baggesen i et Brev til Reinhold en Beretning, der formentlig vil interessere nogle af Aarbogens Læsere. Da Brevet er skrevet paa knudret tysk, fremtræder den følgende Oversættelse og saa i en Form, der paa Steder er alt andet end skøn.

”Jeg og min Sophie i Selskab med Minister, Grev v. Schimmelmann og hans elskværdige Gemalinde, Hr. Schubarth (1) og hans Frue, det vil sige i vor kæreste, almindeligste og næsten eneste Omgangskreds, har jeg paa Landet tilbragt tre af de saligste Dage i mit Liv i næsten uophørlig Begejstring. Egentlig har vi været sammen i otte Dage, bestandig i Naturens Skød, men fornemmelig var det dog de tre Dage i Hellebæk, der besjælede mig saa stærkt. Men vi var ogsaa mere i Himlen end paa Jorden. Jeg maa fortælle Dem hele Historien.

Hellebæk Gaard 1753

Rejsen til Hellebæk (et Sted, der allerede ved sin Beliggenhed begejstrer), fem en halv Mil nord for København, ved det højt brusende Hav overfor Kullen, en af Sverrigs højeste Klipper, havde allerede i nogle Dage været besluttet af de tre, temmelig uadskillelige Par. Jeg havde paataget mig at sørge for at bringe et Bibliothek med for det Tilfælde, at Vejret skulde blive daarligt. Endelig er alt i Stand, vi staar i Begreb med at køre til Sølyst (2), hvor vi skulde træffe sammen med de andre, da modtager jeg en Billet fra Grevinden, hvori hun meddelte mig Schillers Død og Opsættelsen af Rejsen paa Grund af det daarlige Vejr. Jeg stod som ramt af Lynet, og sandt er det, selv Budskabet om Mirabeaus Død, om det end rystede mig meget stærkt, gjorde ikke en saa dræbende Virkning paa mit Hjerte, som dette Tordenslag - jeg styrtede mig halvt stivnet i Arme- ne paa min Sophie, som ogsaa rystedes dybt og tog Del i - tilgiv mig, o Forsyn! - min Fortvivlelse. Det var mig i denne Tilstand umuligt at blive hjemme - min Sophie og jeg vilde ikke have bestilt andet end at græde Det forekom mig i dette skrækkelige Øjeblik, som om Menneskeheden havde mistet en af sine største Opdragere - og ærligt talt, det staar stadig saaledes for mig. Jo nøjere jeg betragter og maaler Sporene af dette urkraftige Genis Kæmpeskridt under dets korte, men majestætiske Vandring paa vor Jord, jo herligere svæver for min Fantasi Billedet af hvad han kunde være blevet, naar endnu modnere Menneskekendskab og Erfaring, lykkeligere Livsforhold, fuldkommen Aands- og Sindsro engang var kommet i Ligevægt med hans Aandskraft, som maaske ikke stod tilbage for nogen andens.

1 Grevinde Schimmelmanns Broder, Minister i Haag.

2 Schimmelmanns Lyststed ved Emilie Kilde, lidt syd for Klampenborg

Her, kærester Reinhold, maa al filosofi lægge Haanden paa Munden og tie til Spørgsmaalet: Hvorfor skulde dette ikke ske? Vor Jord synes nu en Gang efter evig uforanderlige Love at være fordømt til at gaa meget langsomt!

Jeg kunde ikke være alene med min Kone. Hans høje, statelige, apolloniske - kun altfor dybt i vore Sjæle prægede Billede forfulgte os med det hvide Lommetørklæde ved Kinden, saaledes som vi sidst, ak! kun for kort Tid siden saa ham. Vi satte os i Vognen og kørte i Storm og Regn til Sølyst. Det er en Trøst, og næsten den eneste i en saadan Stemning, at være sammen med Mennesker, der kan føle vor Smerte med os. Denne Trøst fandt vi her. ”Og der ligger hans Værker” – som jeg netop havde medbragt. Er det ikke mærkeligt, Reinhold, at jeg uden at tænke paa noget, i de foregaaende Dage havde læst Schiller - og naar man bad mig om at læse noget højt - altid havde læst op af Schiller, saa at vi alle ved Modtagelsen af denne Efterretning saa helt var inde i Schillers Tone og Minde, at da jeg eftersaa mine Bøger, som jeg den foregaaende Dag havde sendt i Forvejen, fandt jeg kun schillerske Værker. ”Vi har villet rejse til Hellebæk”, sagde Greven og Grevinden, ”for i al Munterhed at synge Schillers Arie ”Til Glæden”, - nu vil vi trods Vejret gaa hen og med Vemod høre Dem læse den op”. Der blev straks spændt for, og vi kørte afsted.

Forestil Dem det mest romantiske, mest ophøjede, mest storstilede Stykke Natur, man kan finde paa denne Side Alperne, langt fra Byen, ved det tordenrullende Nordhav (!). Her lejrede sig tre, hinanden elskende Par, seks, som i det mindste vilde det Gode, det Skønne elskende Sjæle i fortrolig Kreds hos hverandre. Paa Bordet sprudlede den aandige Champagne, min og Grevens Yndlingsvin. Pludselig begyndte Deres Baggesen at læsse:

Freude! schöner Götterfunken etc.
Wo dein sanfter Flügel weilt –

og Instrumenter - Klarinetter, Horn og Fløjter (uden at de andre vidste noget af det, var dette arrangeret af mig og Greven) faldt ind, idet alle som ved Trylleri lod sig henrive til at synge med:

Chor:

Seid umschlungen Millionen!
Diesen Kuss der ganzen Welt!
Brüder! überm Sternenzelt
Muss ein lieber Vater wohnen.

og saaledes efter hver Strofe - indtil efter den sidste, hvor jeg, som man troede var naaet til Ende, endnu vedblev at læse, hvad jeg ikke vil afskrive for Dem, fordi tyske Vers af mig i hvert Fald kun kan synes udholdelige for Danske - og i det derpaa følgende Chor (som jeg dog ikke kan hemmeligholde):

Unser todte Freund soll leben!
Alle Freunde stimmten ein!
Und sein Geist soll uns umschweben
Hier in Hellas Himmelhain.

Tutissimi:

Jede Hand emporgehoben!
Schwört bei diesem freien Wein:
Seinem Geist treu zu sein
Bis zum Wiedersehn dort oben!

Taarerne styrtede os alle ud af Øjnene. Derefter kom fire smaa Dreng og fire uskyldige Smaapiger med Blomsterkrans, klædt i hvidt, som Hyrder og Hyrdinder. Man dansede. Vejret blev smukkere og smukkere - saaledes henilede tre Dage som tre Minutter i uophørlig festlig Nydelse. Ja, saaledes fejrede vi Schillers Død - og glædede os over, at De endnu lever.

Baggesen, Charlotte og Ernst v. Schimmelmann

Mine Yndlings scener af ”Don Karlos”, ”Die Götter Griechenlands”, Stykker af den desværre ufuldendte ”Geschiclite des Abfalls der Niederlande” og ”Die Künstler”, det righoldigste Digt af lige Længde, som jeg kender og som alene vilde være tilstrækkeligt til at gøre Schiller udødelig i min Sjæl, om han ellers ikke havde skrevet andet – alt det blev læst. O! ved hver Linje kaldte min Sjæl ham tilbage og var ikke Haabet om Udødelighed bygget saa urokkelig fast paa Ønskets uomstødelige Principper i min Sjæl, at det, som den ældste Overbevisning aldrig kan vakle, vilde jeg være trøstesløs og med mine hensivende (!) Taarer begræde, at jeg ikke kom ham nærmere paa denne Jord, skøndt jeg havde kunnet det. Bring en Hilsen med den inderligste broderlige og søsterlige Deltagelse til hans elskværdige Hustru fra mig og min Sophie - dersom hun da endnu mindes vort korte Samvær, som vil være os uforglemmeligt.

Maatte Forsynet, min Reinhold, skænke Dem de Dage, som den Udødelige (efter menneskelig Beregning) havde tilbage og lægge Aar dertil! O, hvor inderligt ønskes Dem dette af Deres evig hengivne
Ven B

Rygtet om Schillers Død viste sig snart at være urigtigt. Han havde ganske vist siden Januar været meget lidende at en Brystsygdom, som gjorde ham ganske uarbejdsdygtig og yderligere ødelagde hans økonomiske Stilling - men død var han ikke. Brevet om Festen i Hellebæk blev af Reinhold læst op for Schiller, og Reinhold fortæller, at ingen Medicin havde kunnet virke mere lægende.”Jeg maatte lade ham læse Deres andre Breve, og han erklærede nu lige op i mit Ansigt, at jeg ikke kunde kende Dem nøjere, ikke skatte Dem højere, ikke elske Dem inderligere end han. Jeg skal sige til Dem, at hans Dødsfest i Hellebæk har foraarsaget ham en usigelig Fornøjelse. Den Aften var jeg og vort øvrige lille Klubselskab hos ham. Hans Kone tog mig tilside: ”Naar De skriver til Baggesen”, sagde hun, ”saa sig ham - sig ham - skriv til ham –” og nu kvalte en Taarestrom hendes Stemme, som hun ikke genvandt, før jeg sagde: ”Jeg kan ikke skrive noget mere udtømmende, mere rørende, mere interessant til Baggesen, end hvad jeg netop har set og hørt af Dem”. Jeg følte mig ude af Stand til at sige hende et Ord mere om denne Materie, og vi talte om andre Ting.”

Et senere Brev fra Reinhold oplyser, at det er noget bedre med Schiller, og ”maaske kunde han komme sig helt, naar han i længere Tid kunde lade alt egentligt Arbejde hvile. Men det tillader hans Stilling ikke. Schiller har ikke mere end jeg i fast Indtægt, nemlig 200 Thaler, og bliver vi syge, ved vi ikke, om vi skal, lade dem gaa til Apotheket eller til Køkkenet.”

Festen i Hellebæk blev paa en Maade Aarsag til, at Schiller frelstes, og Frelsen kom fra Danmark. Baggesen formaaede sine Velyndere, Hertugen af Augustenborg og Grev Schimmelmann, til at hjælpe den syge Digter, De tilbød ham en aarlig Understøttelse paa 1000 Thlr. i 3 Aar, og Tilbudet blev naturligvis modtaget med Taknemmelighed. Schiller døde den 9de Maj 1805.

Som Grundlag for ovenstaaende Fremstilling er væsentlig benyttet: ”Schiller und Friedrich Christian zu. Schleswig-Holstein in Briefen”. Herausgegeben von Hans Schultz, Jena 1905, og Jens Baggesens Biographie I ved August Baggesen, Kbhvn. 1843. I det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg findes Portrætter af Deltagerne i Sørgefesten med Undtagelse af Sophie Baggesen

Nærværende artikel er gengivet med tilladelse af Frederiksborg Amts Historiske Samfund.
Teksten er i original retskrivning, men tilpasset nyt sideformat.
Illustrationerne er hentet fra Hellebæk-Aalgaard Egnshistoriske Arkivs Billedsamling og redigeret af Peter Martin Uldum.